

לעילוי נשמת

אבי מורי רבי יעקב בן ר' יצחק דוד זצ"ל ואמי מזרתי מרת סימא בת ר' פייבל ע"ה, מחותנינו רבי יחיאל בן ר' משה זצ"ל
הגאון הצדיק רבי אברהם חיים בן הרב ר' אליעזר הלוי זצוק"ל ומחותנינו ר' יעקב בן ר' יהושע ז"ל

מהודדין בפיק עיונים בפרשת השבוע גלידה תרצ"ד בלכה

פרשת השבוע מלאה מסרים כרימון. המסר הראשון, איך ייתכן שיש שם לפרשה בתורתנו הקדושה והטהורה על שם גוי מטונף. אלא, שבלק זיהה שהקב"ה יש לו תכנית. אסור לצור את עמון ומואב ולקחת מארצם ירושה. אז איך בכל זאת ירשו ממואב, על ידי כיבושי סיחון. אם כך, מי יודע מי עוד יבוא ויכבוש במואב. בעצם יש כאן מסר, כאשר מאן דהו מתעורר בו עניין שטיפה נעלם מעיני הציבור. יש איזה חוסר מודעות. כמו הרב ויאי שליט"א בזמנו. אנשים פשוט לא ידעו שיש המון חרקים בחסה, כרוב ואפילו בבצל. (כמה פעמים שמעתי טוענים הרי בצל זה חריף, איזה תולעת תיכנס לתוך בצל...) זה היסוד. בלק הביא לתשומת לב המואבים לא לחשוש מעם ישראל בצורה ישירה, רק בעקיפה. המסר השני הוא משלוחי מדיין שתפסו מיד עם מי יש להם עסק וקמו ועזבו את בלעם ברגע שהתחיל לדחותם. הם הבינו שאין בו תקווה. ללמדנו, אל תשקיעו כוחות במקומות שהסבירות נמוכה למדי. המסר השלישי, איך בלעם משנה דבריו של בלק כדי שיתאפשר לו לבצע זממו. הוא טען שבלק אמר לו קבה, אך הקב"ה מעמידו על מקומו, לא תאור את העם. אולי תצליח לעשות סיבוב על בלק (שגם זה לא יצא בסוף) אבל הקב"ה אמר את דברו. המסר הרביעי, לא לגמד מידות רעות. להיפך, תגדיר אותם במלוא כיעורם. כן כן, הוא רצה ארמון מלא לכסף עבור הקללות, הוא רצה כבוד שלא קיבל והעניש את בלק לעמוד על רגליו על פחיתות הכבוד ועל הכל העין הרע החוסר פירגון (שאינ לי מושג איך זה חדר לתוך בניו של אברהם אבינו שהצטיין במידת עין טובה). המסר החמישי, תפשת מרובה, לא תפשת, אל תבנה שבע מזבחות ותקריב ארבע עשרה קרבנות. להקב"ה אין עניין בשחיתות בהמות. יש לו עניין בשחיתות יצר הרע של מידות רעות. אז כל הקרבנות לא הועילו אפילו לרבע קללה. יש עוד המון מסרים אך המקום לא ערוך לפורטס. אנחנו "ערב בחירות", יצר הרע של המחלוקת והפלגנות חוגג בראש חוצות. זה הזמן שלנו להיכנס לטוב של האוהל, לחזור לדבר המדהים שהיה בנו, שאין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה. לא צריכים לספור כמה קוגלים הכינו בחסידות פלונית לאופרוף, וכמה שתי'ה הכינו בישיבה פלמונית לכבוד סיום המסכת. די כבר לחטט כל אחד בחצר של השני. תמונה אחת שהייתה שווה אלפי מילים רצה השבוע, בבית כנסת על שמו ולזכרו של ראש ישיבת פוניבז' הגרא"מ שך זצ"ל נתרמו ההוצאות של שבת ג' תמוז לעילוי נשמתו של כ"ק הרבי מליובביטש זצ"ל. ימות המשיח. הבה נסגור את הפלגים והפלגנים, נחזור למקומות הטבעיים, לבתי המדרש ולבתי הכנסת, לשטיבלאך ולמרכזי התורה. כל אחד ילמד כשיטת רבותיו מחד גיסא ויכבד את השיטות האחרות מאידך גיסא. לחזור לימים של בית שמאי ובית הלל שהמחלוקות היו בתוך הסוגיות. לא בין אנשים. אלו ילמדו לפי שיטת בריסק ואלו בשיטת הגר"ש שקופ זצ"ל ואלו ילמדו בשיטת הפילפול הפולני או בית מדרשו של החתם סופר זצ"ל. יכבדו איש את רעהו ויזהרו בדברי ההפטרה, היגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך, כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלוקיך. כשנחזור להיות צנועים וענווים נזכה לגאולה השלימה, במהרה בימינו, אמן.

הנה עם יצא ממצרים. תמוה מאד איך בלק ובלעם חוזרים על זה שוב ושוב. הרי שום עם לא יצא על דעת עצמם, ממצרים. ראשית לבל, בלעם היה היועץ של פרעה שדרש להציק להם, אז הוא גם ידע היטיב איך שהם יצאו ממצרים. ובלאו הכי, הרי המדרש מספרת לנו שבשעת מתן תורה נהרו כל הגוים לקראת בלעם לדעת אם הקב"ה מחריב את עולמו. הוא סיפר להם שהקב"ה נותן את התורה לעם ישראל. ושם נאמר, שהקב"ה הוציאם ממצרים. אלא, היתה להם תכנית השטנית היא להמשיך קללה על עם ישראל. זה יוכלו לעשות רק על ידי קטרוג. קטרוג של חטא העגל שכיחשו יציאת מצרים ע"י הקב"ה. משם ועד לאמונה בכוחי ועוצם ידי הדרך קצרה. את זה רצו לפעול, כדי להביא קללה על עם ישראל. עד שבפיו הודה, א-ל מוציאם ממצרים.

ויפתח ה' את פי האתון, נחן זה כח לדבר כענין ה' שפתי תפתח, וכל זה היה כדי שיתעורר בלעם לשון בתשובה בזכרו כי מה' מענה לשון גם לבלתי מוכן כל שכן שיוכל להסירו מן המוכן כרלוננו, וכל זה כדי ש'ל יאבד איש כמוהו. הנה דברי הספורנו קצת תמוהים לנו. איש כמוהו, הרי חז"ל למדונו שהסיבה שהקב"ה השרה נבואתו על איש כמוהו שלא יטענו אומות שלא היו בהם נביאים. הנה בא נביא זה ודרדר אותם לדיוטא תחתונה. אבל, דווקא משום זה, משום מה יאמרו הגוים, הרי לא ניתנה לבלעם הזדמנות לחזור בו. שינה השי"ת סדרי בראשית למען הוכיח את גודל ההזדמנות שניתנה, הזדמנות שלא ניתנת לכל בשר ודם. בכל זאת מי שנתאוה לבלוע עם שלם, לא שב. אבל חידוש הרבה יותר נפלא אומר הספורנו. עצם דיבורינו אינו שונה מפי האתון. כל ענין דיבור ומענה הוא מפני ה' שפתי תפתח, ומה' מענה לשון. מה לי אדם מה לי אתון. הוי אומר אם הקב"ה שינה בנו שיש בנו כוח דיבור וזאת יתרון האדם על הבהמה, אזי יש לנו לשקול היטיב כל דיבור ודיבור היוצא מפינו.

ויגל ה' את עיני בלעם. מזה הכתוב נלמד כי בלעם לא היה נביא, אלו היה נביא איך יאמר לגלוי העינים בראיית המלאך כאשר יאמר הכתוב צמי שלח הגיע לנבואה כנער אלישע והגר המכרית, ולא יאמר כן בנביאים, וכך קראו הכתוב בלעם בן בעור הקוסם: ומה שאמר הוא כאשר ידבר ה' אלי, יקרא ידיעתו העתידות בקסמו "דבר ה'". אבל לכבוד ישראל כל אלו השם בלילה ההוא, ואחרי כן זכה לגלוי עינים בראיית המלאך ודבר עמו, ובסוף עלה למעלת מחזה קדי, והכל בעבור ישראל ולכבודם. ואחרי ששם לארלו היה קוסם, כי כן יקראו הכתוב במיתתו ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בחרב, וחלילה שישלחו יד בנביא השם: וכך אמרו במדרש במדבר סיני רבה, בלעם נזקק לרוח הקדש, וכשנזדווג לבצק נסתלקה ממנו רוח הקדש וחזר להיות קוסם כבתחלה, לפיכך לווח רס הייתי והורידני בלק: הרמב"ן מלמדינו חידוש גדול. כאשר הקב"ה רוצה בעמו, למענם יעלה אדם במעלה אחר מעלה עד למעלת הנבואה, הגם שמצד עצמו הוא אינו ראוי לכך. מכאן יש ללמוד גם כלפי האדם הנלבב, שיש לו לחפוף ולהשתדל לעלות מעלה שלב בסולם המעלות. וכאשר עלה ונתעלה יש לו לשמור בשמירה יתירה לבל יפול מכל מעלותיו והשגותיו. אין ביטוח שנשארים במעלה אלא אם כן מטפחים את המעלה וההשגה.

וירא את הקיני, לפי שהיה קיני תקוע אל כל עמלק כענין שנאמר ויאמר שאול אל הקיני וגו' הזכירו אחר עמלק נסתכל בגדולתם של בני יתרו שנא' בהם תרעתים שמעתים סוכתים: איתן מושבך, תמה אני מהיכן זכית לכך

הלוא אתה עמי היית בעלת הבה נתחכמה לו ועתה נתישבת בחינתו ומעוזו של ישראל: כי אם יהיה לבער קין וגו', אשריך שנתקעת לתוקף זה שאינך נטרד עוד מן העולם כי אף שאם אתה עתיד לגלות עם עשרת השבטים ותהיה לבער ממקום שנתישבת שם, מה בכך: עד מה אשור תשבך, עד היכן הוא מגלה אותם שמא לחלח ותצור אין זה טרוד מן העולם אלא טלטול ממקום למקום ותשוב עם שאר הגלויות: רש"י רוצה לגלות לנו את המניפולטור – בלעם. זכרון סלקטיבי. הוא זוכר שיתרו היה עמו בעצה. מה יעץ יתרו. האם יעץ להשמיד את העם. הלא ידוע שאמר להניח להם. כשיתרו ראה שאין דעתו מתקבלת, חזר למדין. לכן, אמרו שבלעם כוחו בפיו. יסובב כל סיפור להנאתו ולשימוש. אבל, גם המניפולטור הגדול חייב להודות על האמת, יתרו שצאצאיו דבקו בה' ובתורתו ניצלו מהשמדה. עד שהפכו להיות שמעתיים – מארי דשמעתא, תרעתיים – תפילתם מתקבל ברחמים וברצון בקול תרועת השופר, סוכתיים – סוכין, מסתכלין ברוח הקודש. ממילא, יש בהם אפשרות קיום לדורות. ההתחברות לעם ישראל על ידי ההתעצמות בתורת ישראל, זה מה שקיים את בני הקיני – בני יונדב בן ריכב. זה גם סוד הקיום שלנו.

אוי מי יחיה משומו אל. ע"ד הפשט מן הגזרות האלה ששם אל בעולם על ידי מלך אשור, שהרי הוא נלח את כל הגוים וכלכל כל האומות: ועל דרך המדרש אוי מי יחיה משומו אל, על ישמעאל, שהרי בני קין מזרעו של ישמעאל הם. ומה שאמר כי אם יהיה לבער קין כלומר כי אם יהיה קין לבער אש. ומה שנקרא זרע ישמעאל קין, על שם שישבו באחוזת קין, וכן הוא אומר וחצר הקיני נפרד מקין, והלא כל בני קין נכרתו צמי המבול, אלא על שם שישבו באחוזת קין נקראו בני קין ושיבתו מלכות אשור. אמר בלעם, מכל שבעים לשון שצרא הקב"ה בעולמו לא שם שמו אלא לישראל ולישמעאל, שנאמר וקראת שמו ישמעאל, וכיון שהשואה הקב"ה שמו של ישמעאל לשמו של ישראל, אוי מי יחיה משמו אל, אוי מי יחיה צימיו, כך דרשו בפרקי רבי אליעזר: ואם תשכיל תמצא כי המקטרג הזה שצארץ רמוז בפסוק זה שם המקטרג הגדול שיש לישראל בשמים, והוא שר המדבר שרף מעופף ונפש גלגל מאדים, כי בעבור שראה שנפל ממועלותיו ולא הועיל קטיגורו בכל נבואותיו לא במדת הדין ולא במדת רחמים על כן וישת אל המדבר פניו, להעזר בו כנגד ישראל, ולכך התחיל ללעוק מי יחיה מגזרותיו, כלומר מי יחיה בגלות עשו, ושני הווי"ן רמוז לשנים עשר כנפיו, וזהו מבואר: ואם מיד כתים. אחר שהזכיר שאשור ישבה הקיני אמר עתה שיבא עת שיעונה אשור ועבר, והטעם העברים שיסבה אשור, כי הכתים היו רודים על ישראל. ואם לשון רבים, מלשון ואי אדיר. וכתים מצני יון הוא, ואפשר שהוא רמוז למלכות ישמעאל הרשעה: ודעת הרמב"ן ז"ל כתים הם רומים והיא מלכות אדום שהיא החיה הרביעית. והנה חתם נבואתו זאת שהיא הרביעית באצדן כתים, היא רומי, והיא החיה הרביעית שהתנבא עליה לניחל עד די קטילת חיותא והובד גשמה ויהיבת ליקידת אשא: הנה רבינו בחיי מביא אותנו לימינו. מי יחיה מכל מה שישמעאל מחולל. שני פירושו חד הם, מהגזרות שהקב"ה גוזר על עמו דרך יסורים הבאים עלינו מקרב הישמעאלים יורשי דרכו של סנחריב. הלא בכל מקום שהם באים הם משנים סדרי בראשית, מפייצים שנאה ומעוררים פחד ומשליטים טרור. שומה עלינו ללמוד מה כוחם כדי לבטלם. הדבקות במטרה, עמידה על עקרונותיו. כאשר נשוב לעמוד על תורתנו באותה דבקות נוכל להם, לישמעאל ועשו גם יחד. ליצור אומה אשר דבקה במסורתה והלכותיה. גאה בשמירת שבת, אינה מסתירה יהדותה. אזי, נחיה כעם קדוש לה' אלוקינו וידרוך כוכב מיעקב ויקום שבט מישראל, בביאת ינון.